

“Het doel der opvoeding is: elk kind te helpen worden wat het is”. *Kees Boeke*

Basisonderwijs

Kees Boekelaan 10 3723 BA Bilthoven
Directeur: Jeroen Goes
T 030 228 28 42
bo@wpkeesboeke.nl
www.wpkeesboeke.nl

Voortgezet onderwijs

Kees Boekelaan 12 3723 BA Bilthoven
Rector: Jeroen Croes
T 030 228 28 41
avo@wpkeesboeke.nl
www.wpkeesboeke.nl

“De tuin is
nooit af.”

wp
krant

jaargang 33 | nummer 32 | mei 2017

Basisonderwijs

Samen
Vaardigheden bij begrijpend lezen

Algemeen

De dag die je wist dat zou komen
Een soort cirkel

Voortgezet onderwijs

Pronkstuk op een wolk
Wortel en bijl

Redactioneel mei 2017

Bij het doorlezen van de kopij voor een nieuwe WP-Krant lijkt alles soms ineens op wonderbaarlijke wijze samen te vallen. Als redactie zoeken we vaak een overkoepelend thema, maar ik besef steeds vaker dat de samenhang tussen de artikelen je zomaar in de schoot geworpen kan worden.

Voor dit nummer gingen we bijvoorbeeld op zoek naar de manier waarop we omgaan met vaardigheden op De Werkplaats. Die manier blijkt in de vezels van onze school te zitten. Op het BO horen werkers al dat een open communicatie met elkaar een

voorwaarde is om te kunnen leren. Jikke Klem geeft hiervan een prachtvoorbeeld: hoe een bosrand-akkefietje door de kinderen zelf bijgelegd kan worden. Zeer herkenbaar, ook voor oud-werker Eva Weiss. Zij heeft niet alleen levendige herinneringen aan eikeltjesgevechten aan diezelfde bosrand, maar vooral ook aan de mooie manier waarop ze in kringgesprekken werden nabesproken. Kun je nog meer kruisverbanden ontdekken tussen de artikelen uit dit nummer? Ik daag je uit!

Berend Ike

Inhoud

- 3 Samen
- 5 Een tak delen
- 8 Vaardigheden bij begrijpend lezen in groep 5/6
- 10 Een mooie bloem
- 12 Hoe is het nou op de middelbare school?
- 14 Werk dan mee in De Werkplaats
- 16 Afscheid Jan Joziasse
- 19 In memoriam Jo de Bruin
- 20 Even voorstellen: Yvonne Vermeulen
- 22 Tucht of een mens zonder vrees
- 23 Pronkstuk op een wolk
- 26 Een soort cirkel
- 28 Oud-werker: Eva Weiss
- 30 Wortel en bijl

Colofon

Redactie

Jeroen Goes, Kim Gaalman,
Marijn Backer en Jeroen Croes
Eindredactie: Berend Jan Ike

Ontwerp

Mireille Geijssen/Gabriëlle Buys

Drukwerk

Drukkerij ESED te Soest

Middenfoto

Willem Mes/Marian Kleverkamp

Foto cover

Marian Kleverkamp

Foto's zonder bronvermelding

Willem Mes

bo

Samen

Het is al bijna een eeuwenoude gewoonte om op De Werkplaats de dingen samen te doen. Niet voor niets gebruiken we nog steeds met trots de toevoeging aan onze naam: 'Kindergemeenschap'. In een sociocratische gemeenschap die Kees Boeke lang heeft voorgestaan staat het 'samen zijn' eveneens centraal.

Ondanks deze belangrijke geschiedenis zijn er ook nu nog ontwikkelingen op de basisschool die het 'samen doen' verder bevorderen. Met de structuurwijziging van dit schooljaar - waarin de teamleiders meer verantwoordelijkheid hebben gekregen om samen met hun

kleurgroep het beleid uit te zetten en uit te voeren - is er binnen de teams een verdergaande vorm van samenwerking ontstaan.

Het is een bijna logisch vervolg op de ontwikkeling van de afgelopen jaren waarin de groepen steeds meer en beter zijn gaan samenwerken. Voor mij als schoolleider heeft dit tot gevolg dat ook mijn samenwerking met de teamleiders dit schooljaar is veranderd: waar we nieuwe wegen inslaan doen we dat samen, na overleg met elkaar.

En omdat de teamleiders het samen met hun collega's uit de kleurgroep doen, zullen zij pas de nieuwe wegen inslaan

na overleg met hun eigen achterban. Hoewel het voor u als lezer mogelijk zal kunnen lijken op een tijdrovend, schijnbaar oeverloos gepraat en gediscussieer, is het tegenovergestelde het geval. De terugkoppeling tussentijds lijkt het proces te vertragen, maar na instemming van een besluit is de snelheid (want mét draagvlak) gegarandeerd!

Dit schooljaar is het besef verder gegroeid dat 'ons samen' niet voldoende 'samen' is, wanneer we dat zouden beperken tot medewerkers en werkers.

Foto: Eegje Pestel

“Vanaf dit schooljaar hebben teamleiders meer verantwoordelijkheid gekregen om samen met hun kleurgroep het beleid uit te zetten.”

De ouder maakt immers ook deel uit van onze gemeenschap.

In dat besef hebben wij de ouders dit schooljaar al een aantal keer uitgenodigd om samen met ons mee te kijken en mee te denken over het beleid van de school. In april hebben wij hen uitgenodigd om met ons te komen praten over het werken in de Ronding. Daarnaast hebben wij voor het vaststellen van onze ambities in het nieuwe schooljaar een oproep geplaatst voor extra input. Omdat deze oproep onvoldoende respons opleverde hebben wij een aantal ouders rechtstreeks gevraagd om met ons in gesprek te gaan. Op deze persoonlijke uitnodiging werd enthousi-

ast gereageerd en de bijeenkomst heeft in april plaatsgevonden.

Inmiddels denken wij alweer aan de ambities voor het volgende schooljaar. Daarin zal het verder vormgeven van het 'samen doen' met alle betrokkenen zeker weer een plek krijgen.

Wij hopen dat u bereid bent om onze uitnodiging daarvoor aan te nemen en met ons die gemeenschap op een actieve, meedenkende wijze te gaan vormen.

Jeroen Goes
directeur basisonderwijs

bo

Een tak delen

Vaardigheden in groep 3/4

Het is vrijdagochtend en de groep komt terug uit de pauze. We gaan snel in de kring zitten en ik stel – zoals zo vaak – de vraag: “Hoe is jullie pauze geweest?” Er gaan handen met vingers de lucht in. Vijf vingers betekent dat je een toppauze had, vier vingers was een hele fijne pauze, drie vingers een ‘gewone’ pauze, twee vingers geen fijne pauze en één vinger een hele nare pauze. Vandaag zijn er heel veel handen met vijf vingers. Mooi! Maar er is ook een jongetje

dat twee vingers opsteekt: Joris. Bij hem staan we even stil.

In een gesprek met jonge kinderen kun je veel ondersteuning bieden. Communicatie zorgt voor leren en betekenis geven. Door middel van gesprekken ontwikkelen kinderen zich op talig, sociaal-emotioneel en cognitief gebied'. Goede gesprekken zorgen ervoor dat een relatie hechter wordt. Je verdiept je in elkaar, je probeert elkaar te begrijpen en dat zorgt voor betrokkenheid. Een

medewerker heeft kennis, vaardigheden en een actieve houding nodig om een gesprek goed te kunnen begeleiden. Belangrijk is hierbij dat er voortdurend afstemming is. Bij een goed gesprek is er veiligheid, rust en tijd. De afstemming zorgt ervoor dat je als medewerker continu observeert en aanvoelt wat een kind of groep nodig heeft in het gesprek. Je volgt en ontvangt de initiatieven van het kind. Kinderen kunnen dit initiatief heel goed aan. Medewerkers begeleiden

“Hij had in de bosrand ruzie gekregen om een tak die hij gevonden had.”

en stimuleren, geven soms hulp, sturen aan en corrigeren als dat nodig is². Joris vertelt wat er in de pauze gebeurd is. Hij had in de bosrand ruzie gekregen met twee andere kinderen uit de klas. Het ging om een tak die hij gevonden had, maar Lisa en Thijs zeiden dat die tak van hen was. Ik stel verhelderingsvragen om de situatie duidelijk te krijgen. Waar heb je de

Foto's: Kim Gaalman

tak gevonden? Waarom dachten Lisa en Thijs dat de tak van hen was? Begrijp ik het goed dat...? Kinderen reageren op mijn vragen en op elkaar. Binnen drie minuten is de situatie voor iedereen duidelijk: Joris had de tak 'gewoon' in de bosrand gevonden, maar Lisa en Thijs waren net aan het verhuizen met hun hut. Kan het zijn dat ze de tak onderweg verloren zijn? Gaat het om dezelfde tak? Waar is de tak nu?

We eindigen met de 'hamvraag': hoe kunnen we dit oplossen?

In een goed gesprek leer je van elkaar. Sterker nog: je weet niet wie er het meeste van leert. Door communicatie krijgt 'de wereld' vorm. Als medewerker moet je betrokkenheid tonen bij wat er besproken wordt. Je stelt je open op en laat merken en zien dat je oog hebt voor hoe het met de kinderen

“Er is ook een jongetje dat twee vingers opsteekt. Bij hem staan we even stil.”

gaat. Het welbevinden staat voorop. Als je afstemt op hun beleavingswereld word je onderdeel van het gesprek. Vanuit die rol kan je autonomie verlenen: kinderen zelf laten ontdekken en zelf keuzes laten maken. Als medewerker ben je stimulerend en ondersteunend. Maar je respecteert de kinderen ook: zonder oordeel luister je naar hun verhaal. Ze hebben een eigen verantwoordelijkheid³. Ook jonge kinderen, zoals in groep 3/4, kunnen dit heel goed. Ze kunnen heel goed 'eigenaar zijn' van hun eigen verhaal, proces of gesprek. Op de vraag 'hoe kunnen we dit oplossen?' kun je als medewerker gemakkelijk zelf een antwoord geven. Maar veel interessanter is het om de kinderen eigenaar te laten blijven en te horen wat zij een goede oplossing vinden.

De oplossingen die uit de groep komen, zijn heel divers:

- *De tak in tweeën breken*
- *Een andere tak zoeken, de bosrand ligt vol met takken*
- *Samen een hut beginnen*
- *De tak delen: de ene week bij de ene hut, de andere week bij de andere*
- *De tak op een vaste plek leggen; wie hem nodig heeft mag hem pakken*

Joris vindt de laatste optie de beste, maar wat vinden Lisa en Thijs ervan? Thijs ziet wel wat bezwaren: wat doe je als je hem allebei tegelijk nodig hebt? En wat als je hem allebei niet nodig hebt, waar moet

je hem dan laten? En wat als hij wordt gestolen? De hele groep denkt mee over een goede oplossing.

Uiteindelijk brengen we de oplossingen terug tot twee opties:

1. *de ene week in de ene hut, de andere week in de andere,*
2. *de tak op een vaste plek leggen en wie hem nodig heeft mag hem pakken.*

Ik stuur Joris, Lisa en Thijs naar de gang om met z'n drieën een beslissing te nemen. Ze krijgen er vier minuten voor.

Het leiden van een gesprek stelt je continu voor de keuze: ga ik volgen of ga ik leiden?

De start van je gesprek is je verplaatsen in het kind. Als je kan erkennen wat er leeft in het kind, kun je dit als medewerker benoemen. Dan kan het kind zich uiten en is het gesprek begonnen. In de meeste gevallen begint een gesprek dus met volgen. Stimuleren, vragen stellen, autonomie verlenen en begrip tonen. Tijdens het gesprek zijn er veel momenten dat het handig is om even samen te vatten wat er gezegd is. Als medewerker ondertitel je regelmatig wat een kind zegt, zodat het voor de hele groep duidelijk is en dat iedereen betrokken blijft. Dat is een vorm van leiden. Ondertussen 'bewaak' je de beurten, kinderen moeten de kans krijgen om hun verhaal te vertellen. Daarin laat je zien dat je iedereen serieus neemt. Voor een goed gesprek is een relatie nodig.

Hoe is de sfeer? Is er vertrouwen? Een goede relatie kan ook een vergissing aan: je mag terugkomen op je oordeel of mening. Je gunt elkaar iets en dat draagt bij aan een goede sfeer. Als het proces bij het kind (de kinderen) blijft, is er veel betrokkenheid.

In goed overleg is besloten voor de laatste optie.

In de komende week zal ik af en toe even vragen of het een juiste keuze gebleken is.

Jikke Klem

Bronnen:

1. Communicatie, participatie en dialoog; J. Berding
2. Basiscommunicatie, de klas in beeld; Heijkant
3. De ervaringsgerichte blik op leerkrachtstijl; F. Laevers

bo

Vaardigheden bij begripend lezen in groep 5/6

In groep 5/6 zijn we bezig met hoe we kinderen de juiste vaardigheden bijbrengen om een goede begripend lezer te worden. Begripend lezen is het vermogen geschreven teksten te begrijpen, te lezen met begrip. Het vak begripend lezen start in groep 5, maar er wordt al in groep 1/2 begonnen met de voorwaarden voor deze vaardigheid. Een kind kan een goede begripend lezer worden als het voldoende woordenschat heeft, begripend kan luisteren en vlot kan lezen. Dit zijn de voorwaarden. In het onderwijs is het belangrijk om deze gebieden dus goed te onderwijzen. In

de kleuterklas wordt begonnen met begripend luisteren en woordenschat. Dit wordt met name geoefend door voor te lezen, over het verhaal te praten en de moeilijke woorden te bespreken. In groep 3/4 komt hier het technisch lezen bij. Verder zijn belangrijke voorwaarden dat een kind zich competent voelt, gemotiveerd is, taakgericht is, kan doorzetten en een goed werkgeheugen heeft. Binnen het vak begripend lezen in groep 5/6 bieden wij als medewerkers de kinderen strategieën en vaardigheden aan om actief betekenis te verlenen aan de tekst en een goede begripend lezer te worden.

Hoe doen wij dit?
Allereerst is de medewerker model: hij doet voor, dan doet de medewerker het samen met de werkers, daarna doen de kinderen het alleen met hulp en vervolgens doen zij het zelfstandig of in duo's. De medewerker is model vóór, tijdens en na het lezen. Leesstrategieën/vaardigheden die bewezen werken zijn:

- Voorafgaand aan het lezen van de tekst:*
- Het leesdoel bepalen
Wat gaan we met deze tekst doen? Wat gaan we leren? Als het leesdoel wordt verteld, is er 20% meer leerrendement.

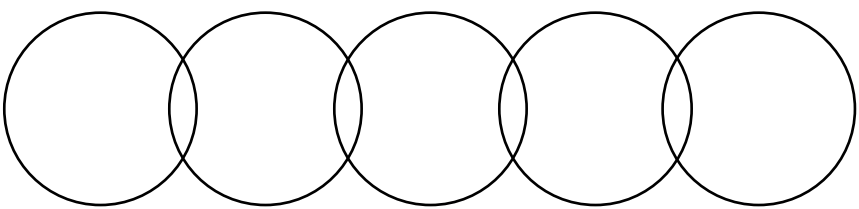
“In de kleuterklas wordt begonnen met begripend luisteren en woordenschat.”

- Voorspellen waar de tekst over gaat
De titel, kopjes en plaatjes verkennen om een beeld te krijgen van het soort tekst (boek, verhaal, krant/nieuws, recept....) en waar de tekst over zou gaan.
- Wat weet je al van het onderwerp?
Heb je er ervaring mee?
- Zo nodig extra informatie geven (verbaal of in beeld) over het onderwerp en moeilijke woorden die aan bod komen bespreken.

- Tijdens het lezen van de tekst:*
- De tekst wordt voorgelezen.
 - De kinderen lezen mee met een marker in de hand en onderstrepen de belangrijke dingen (woorden, stukjes zinnen, soms hele zinnen).
 - Als ze iets of een woord niet begrijpen, steken ze hun vinger op. De moeilijke woorden worden besproken.
 - Er wordt de kinderen voorgedaan wat je moet doen als je iets niet begrijpt: langzamer lezen, aandachtiger lezen, hardop lezen, stukje opnieuw lezen, stukje verder lezen, naar de plaatjes kijken en als dat allemaal niet werkt, hulp vragen.

Inleiding	Voorbeeld	
Opening		
Niet alleen schilderijen	'En toen De Stijl'	De grootste Mondriaan

Voorbeeld van een nog in te vullen gebeurtenisketting

- Er wordt gepraat met elkaar over de tekst.
- De informatie wordt verwerkt met behulp van vormgevers/tekst-schema's en door vragen te maken over de tekst. De vormgevers/tekst-schema's helpen de kinderen grip te krijgen op de tekst, de kern te snappen en de tekst samen te vatten.

- Na het lezen van de tekst:*
- Waarom hebben we deze tekst ook alweer gelezen?
 - Zeg in twee zinnen waar de tekst over ging.
 - Heb je iets geleerd en zo ja, wat?
 - Kritische reflectie op de tekst en de bedoeling van de schrijver.

Voorbeelden van vormgevers zijn een mindmap en een gebeurtenissenketting. Een mindmap is een goede samenvatting in tekst en beeld van een tekst. Het geeft samenhang. Je leest en ziet in korte tijd waar de tekst over gaat. De kinderen leren in groep 5/6 hoe je een mindmap maakt. Een gebeurtenissenketting is een vormgever die de kinderen helpt de inhoud van de tekst te ordenen: wat gebeurde er als eerst, en daarna en toen? Enzovoorts.

Een gebeurtenissenketting:
De kinderen schrijven in de eerste cirkel wat als eerste gebeurde, in de tweede cirkel wat daarna gebeurde enz.

Voorbeeld van een tekstschema:
In het hier links afgebeelde tekstschema vatten de kinderen een tekst over kunststroming De Stijl in steekwoorden samen. De woorden in dit tekstschema zijn de subkopjes (alinea's) van de tekst.

Voorbeeld van een tekstschema

Een mooie bloem

Vaardigheden in het BO

Op een zonnige maandagmiddag, lang nadat de werkers naar huis zijn, treffen we Sanne van Verschuier in de Ronding, nog druk in overleg met Freek en Renée, twee van haar bovenbouwcollega's. Sanne was werker op het VO halverwege de jaren negentig. Ze is direct na haar pabo met veel enthousiasme komen werken in ons BO. En in de tien jaar die ze nu alweer meedraait is haar enthousiasme niet getaand. Zowel met Tessa van het VO als met Sanne hebben we het over de aandacht voor vaardigheden en beginnen we met de vraag naar het waarom van de toegenomen aandacht voor het aanleren van vaardigheden. En net als Tessa antwoordt ze: 'Die aandacht is er altijd al geweest.'

Met vaardigheden bedoelt Sanne de dingen die werkers hier leren, anders dan alleen kennis. 'Ik heb hier niet op de basisschool gezeten', vertelt ze. 'Ik ben hier pas gekomen op het VO. Ik kom van een school waar kennis er heel erg van bovenop wordt ingestopt. Toen ik naar de WP kwam wist ik nog niets van mijn talenten. Ik kan mij nog heel goed herinneren dat een medewerker, Yvonne, zij geeft nog steeds Engels, vroeg: Wat denk je zelf, Sanne? Dat ik toen dacht: Ik? Wat denk ik zelf? Zeg gewoon 'right or wrong'. Maar nee, ze vroeg: wat denk jij? Vragen stellen. Mij leren kijken naar mijzelf. Dat was ik echt niet gewend. En dat is wat nu ook ik de hele dag bij de kinderen probeer te doen. Wat heb jij te brengen of te bieden? En wat kunnen wij als medewerkers van jou leren. Ik ben dáárom misschien ook wel onderwijzeres geworden. Omdat ik dacht: Ik wil kinderen laten inzien wie ze werkelijk

zijn en dat ze mogen ontdekken waar hun talenten liggen. Dat laatste vind ik enorm belangrijk. Ik heb altijd al van jongs af aan de behoefte gehad om iets toe te voegen in de wereld. Ik probeer daarom elke dag te denken 'wat kan ik vandaag weer geven?'. Wat kan ik mijn kinderen vandaag weer leren? Je kan heel veel leren op de pabo, maar niet het gevoel en de liefde om kinderen iets bij te brengen. Ik zeg altijd: je kan nog zo'n mooi portfolio maken, maar een echte leerkracht ben je al in je hart.'

Gevraagd naar een voorbeeld van de vaardigheden die op het BO worden geleerd noemt Sanne dat er een duidelijke leerlijn is die van groep 1 t/m 8 loopt. Jaar na jaar bouwen ze verder op wat in een vorig jaar werd geleerd. Ze weet van tevoren wat ze mag verwachten van kinderen uit groep 6, welke vaardigheden ze beheersen. Dat hebben ze met elkaar afgesproken en daar houden ze zich ook aan. Dat kan ook veel beter dan vroeger, zegt ze. 'Er wordt veel meer dan vroeger met elkaar gesproken over de ontwikkeling van de kinderen. Het kan dus niet zijn dat ze van Klaasje meer computerskills hebben geleerd of meer samenwerkingsskills dan bij Pietje.' En als je vraagt: *hoe weet je nu of vaardigheden beheerst worden, hoe toets je dat dan?* denkt Sanne dat dat vooral gebeurt door kinderen er zoveel mogelijk mee te laten oefenen.

'We creëren zoveel mogelijk projecten en situaties waarbij de verschillende vaardigheden aan bod komen. Een werkstuk maken of een onderzoek doen is hier een goed voorbeeld van. Daar beginnen ze al

mee in groep 5. In groep 3 en 4 zijn er ook al kinderen die hieraan toe zijn. Voor een werkstuk maken heb je heel veel verschillende soorten vaardigheden nodig. Je moet goed kunnen plannen, goede open vragen kunnen stellen, iemand interviewen en je moet ook heel goed kunnen samenwerken. Bij een werkstukkenweek kan ik dat goed zien welke kinderen hier nog hulp bij nodig hebben. Ik zie wat het resultaat en de samenwerking is. Ik zeg ook altijd je kan een heel mooi werkstuk afleveren maar er is zeker meer voor nodig.'

'Dus eigenlijk door middel van de verschillende projecten bieden wij de verschillende vaardigheden aan; zo wordt het eigenlijk op een alternatieve manier getoetst. Het gaat om de ervaring. Het gaat om het doen, tegen dingen aanlopen. Het vragen stellen. En het vallen en het weer opstaan. En het weer leren. Ik vind het ook heel belangrijk dat kinderen weten waar ze aan moeten werken. Ik wil er op een positieve manier voor zorgen dat ze zich daar ook voor blijven inzetten. En dat je ook leert dat je niet in alles goed hoeft te zijn. Dat is zeker een intensief proces, want je moet goed kunnen kijken en kunnen communiceren met kinderen. Kinderen verschillen enorm, ook in wat ze al kunnen of nog nooit hebben meegemaakt. Maar dat zorgt er ook weer voor dat ze veel van elkaars talenten en vaardigheden kunnen leren. Het is juist de uitdaging als je werkers binnen krijgt die heel erg in een schulp zitten om die als een mooie bloem open te laten gaan. Dat ook zij, als ze hier weggaan, *potverdor*ie weten 'hier ben ik goed in'. Niet

alle kinderen komen zelfverzekerd een groep binnen. Daarom is het onze taak als medewerkers de werkers inzicht te geven in hun talenten. Want alle kinderen hebben talenten.'

'Dat we nu in de Ronding werken maakt ook veel uit. Dat vroeg om nieuwe vaardigheden voor de werkers en de medewerkers. Vroeger was er tussen ons en het VO echt een gat, maar als ik nu kijk naar wat jullie bieden en wij nu dan wordt dat gat steeds kleiner. Nu leggen we veel meer verantwoordelijkheid bij de kinderen, wat ik enorm gaaf vind.'

'Wat ik een enorme meerwaarde vind is dat ik met de werkers de planning bespreek. Wat is er deze week wel en niet gelukt en waarom dan niet? Heb je een goede keuze gemaakt? Dat vind ik ook zo'n mooie. Heb jij een goede keuze voor jezelf gemaakt. En dat werkers ook elke week weer opnieuw kunnen kiezen. Elke week kan je weer denken ik ga eens kijken of ik vandaag wel eens in een stilteruimte ga zitten'. Kijken of ik nu een keer met Pietje ga samenwerken. Dus veel vallen en opstaan. 'Ik denk dat in een 'vier murensysteem' het veel meer leerkrachtgestuurd is. Het komt nu veel meer vanuit de kinderen. Ik denk dat

kinderen daar ook veel meer van leren. Kinderen leren van zelf te doen. Goed leren plannen en samenwerken wordt daarom bij ons veel gestimuleerd en besproken. *Ook leren ze veel beter* aangeven wat ze nodig hebben. Wij bieden hun op de WP ook een wat breder scala aan, denk ik. Je kunt ook zeggen 'ik snap het al, mag ik wat verrijking?'. Ik hoor dat ze dat op het VO ook kunnen. Ik vind ook echt dat we door zo te werken één school zijn. En als ik zie wat onze nieuwe directeur, Jeroen Croes, vertelt op een ouderavond, dan kan ik mij daar helemaal in vinden.'

'Ik vind het heel belangrijk dat je begrijpt wat onze visie is als je hier wilt werken, en dat je begrijpt wat de werkwijze en de manier van omgaan met elkaar is. Het is echt anders dan op andere scholen. Ik geloof gewoon heel sterk in ons concept en in onze visie. Wat ons als medewerkers zo sterk maakt is het contact dat wij met onze werkers hebben. Veel mensen stellen mij de vraag: hoe dan? Waarom is het dan zo anders? Ik leg dan altijd uit dat onze positie en manier van kijken anders zijn. Ik probeer altijd met de kinderen in

Sanne van Verschuier

“Vragen stellen.
Mij leren kijken naar
mijzelf. Dat was ik echt
niet gewend.”

gesprek te blijven, hen te laten nadenken, hun creativiteit te blijven prikkelen. Ik ben er niet voor om alle informatie van bovenaf erin te stoppen, ik ben geïnteresseerd in hun inbreng.

Maken wij fouten? Jazeker, iedere dag weer! Maar hoe we ermee omgaan, dat is misschien waar het verschil ligt. Sorry zeggen tegen een kind, dat is een ontzettende meerwaarde; iets wat veel leerkrachten misschien vergeten. Dat kinderen leren dat volwassenen en vooral hun eigen medewerkers fouten maken, leert hun dat zij dat ook mogen doen. Kinderen hoeven niet het gevoel te hebben dat ze alles al goed moeten kunnen. Ze mogen hun talenten leren omarmen en het als bodem zien voor alles wat nog mag en zal komen. Kinderen die het lastig vinden hun talenten en vaardigheden te benoemen leer ik dat je vanuit iets wat je goed kan altijd verder kunt bouwen. Stel: je kan goed dansen. Dan kan je ook goed samenwerken, want dansen doe je ook samen. Verder ben je ook heel ritmisch en kan je goed luisteren naar muziek. Je kan kinderen soms vanuit één talent zes andere talenten erbij geven. Als je dit tijdens de Komgesprekken bespreekt en inzichtelijk maakt, zie je letterlijk dat ze rechterop gaan staan. Mijn geluk en voldoening zit hem in het moment dat hun ruggengraat recht omhoog gaat en ze school en de wereld om zich heen gaan zien als een mooi leerproces waarbij hun geluk en talenten centraal staan.'

Sanne is nog lang niet uitgepraat maar de zon zakt en de school is verlaten. BO en VO: één school, één visie op onderwijs, vaardigheden leren door te oefenen en fouten te mogen maken, talenten zien en benoemen: wat een inspirerend kijkje in de onderwijskeuken van Sanne en haar collega's.

redactie

Foto: Anne Stolk

Hoe is het nou op de middelbare school?

De kinderen van groep 8 staan nu voor de keuze: naar welke school wil ik straks? Ze hebben een advies gekregen en moeten nu gaan beslissen. Een spannend moment. Hoe fijn is het dan als je wat vragen mag stellen aan een ervaringsdeskundige. Midas (groep 8, BO) mag al zijn vragen stellen aan Hicham (1e klas, VO). Hicham komt keurig op tijd binnen. Midas is er nog niet, we gaan hem buiten halen. Hij is heerlijk aan het voetballen, maar komt meteen mee. Hicham drinkt een kopje koffie en Midas chocomelk.

Wat zijn de grootste verschillen tussen de basisschool en het voorgezet en waar moest je het meest aan wennen?

‘Een groot verschil is bijvoorbeeld de pauze. Ik zit dan meestal in de kantine. Voetballen op het veld doe ik eigenlijk niet meer.

Het is ook meer werk. Je moet veel meer plannen dan op het BO. Je zit langer op school, daar moest ik aan wennen. Je moet dus langer gefocust blijven. En je werk wordt niet meer nagekeken. Dat moet je zelf doen, het is je eigen verantwoordelijkheid. Je zou dan de antwoorden kunnen overschrijven, maar daar heb je natuurlijk niets aan. Dan maak je al je werk foutloos, maar voor een toets een onvoldoende.

Medewerkers zijn hier ook wat strenger; je krijgt straf. Dat was op de basisschool niet, dan had je een gesprekje.’

Zit je in een pauze alleen maar in de kantine? En hoe lang heb je pauze?

‘De pauzes zijn van 10.35 tot 11.00 u en van 13.00 tot 13.40 u. Dus een klein uur pauze per dag.

Hicham (links) en Midas (rechts)

We zitten veel in de kantine. Je kan er ook eten halen als je dat wil. In je derde jaar mag je pas van het terrein af. Dan kan je bijvoorbeeld naar de Plus. Er staat ook een voetbaltafel in de kantine. En er zijn wel jongens die nog buiten voetballen, dus dat kan ook.’

Je had het net over straf, hoe werkt dat?

‘Als je iets doet wat niet mag krijg je een gele kaart. Dat betekent om kwart over drie spijkeren. Dan moet je een halfuur nablijven en stil zijn. Je vult je gele kaart in: wat de afspraken zijn en wat volgens jou is gebeurd en wat er vooraf is gegaan aan datgene waarvoor je straf kreeg. Daarna mag je huiswerk maken. Ik heb ook weleens moeten spijkeren, ongeveer vier keer.’

Wordt er weleens gespijbeld?

‘Volgens mij gaan werkers niet zo snel van het terrein af om te spijbelen. Soms kom je te laat in een les omdat je nog wat door school liep, of naar de wc moest. Dat

“Meestal blijven we op school hangen, beetje klooien.

De meesten noemen dat niet meer spelen, maar afspreken.”

Foto: Kim Gaalman

noemen ze dan ook wel spijbelen. Dan krijg je een gele kaart.’

Wat mis je het meeste van de basisschool? Hicham moet lang nadenken. Hij vond de basisschool wel heel leuk, maar mist niet iets specifiek. ‘Het is best hetzelfde qua vrijheid. Maar als ik iets moet noemen dan mis ik wel dat je op de basisschool veel minder werk hebt.’

Welke vakken heb je allemaal?

‘Nederlands, Engels, Frans, wiskunde, rekenen, biologie, techniek, textiel en gym.’

Wat vind je het leukste vak?

‘Techniek. Ik hou van ‘doe-vakken’, dat vind ik leuker dan alleen maar aan een tafel zitten en uit een boek dingen leren.’ Midas heeft zin in Engels, wiskunde en Latijn, ‘omdat ik mijn werkstuk deed over de Romeinen.’ Hicham vertelt dat hij dan geschiedenis vast ook heel leuk

gaat vinden, ‘dan gaat een heel hoofdstuk over de Romeinen!’

Hoeveel medewerkers zijn er? En wie vindt je de leukste?

‘Voor ieder vak is altijd wel een medewerker aanwezig.

‘De leukste leraar,’ Hicham lacht, ‘dat is Rik voor techniek. Hij is een beetje gek, maar juist leuk-gek.

Verder zijn de meeste medewerkers wel leuk. Meestal voel je wel de gelijkwaardigheid, net zoals op het BO. Maar ze hebben ook twee kanten, je moet wel de grens weten van wat mag en wat niet mag. Alle medewerkers wilden wel echt het onderwijs in, dus ze vinden het wel leuk om te werken met ons.’

Haal je weleens grappen uit met de medewerkers?

‘Nee, ik denk dat ik dat ook niet ga doen. Dat vinden ze denk ik niet zo leuk. Je kan wel grappen met ze maken, maar dus niet echt voor paal zetten.’

Hoeveel lessen heb je per dag?

‘Dat verschilt. Voor wiskunde en Frans hebben we veel instructies. Voor textiel en techniek hebben we een heel blok (langere tijd). Soms heb je een dag alleen keuzeuren.’

Hoeveel toetsen heb je per periode?

‘Dat verschilt heel erg. Per week zijn er twee testmomenten. Maar of er dan een test gegeven wordt verschilt. Soms heb je bijvoorbeeld een halve periode geen test. En dan wordt het testmoment een keuze-uur.

Als je een test maakt is het super stil in het domein. Dan kan je bijna in slaap vallen!’

Hoe zit het met vrienden? Heb je al je vrienden van de basisschool nog? En heb je nieuwe vrienden?

‘In je eigen klas heb je zo nieuwe vrienden. En eigenlijk gaat iedereen met elkaar om. Dat is heel gezellig. Vrienden van de basisschool kan je op school nog steeds

in de pauzes zien, maar je mag niet naar een ander domein. Dan krijg je weer een gele kaart.

Ik zie ook nog iedere maandag een vriend die naar een andere school is gegaan.’

Vieren jullie ook nog Sinterklaas in je groep, of Driekoningen?

‘Ja, dan mag je kiezen of je een surprise maakt of een gedicht. Driekoningen doen we niet meer.’

En hebben jullie ook klassenfeesten?

‘Nou, dat kan wel. Dan moeten de werkers dat organiseren. Maar als ze dan ideeën hebben en ze krijgen commentaar van de rest, dan haken ze af. Dus wij hebben nog geen klassenfeest gehad. Dat is anders dan op de basisschool, want dan zijn de medewerkers er ook mee bezig.’ Midas had verwacht dat er wel een klassenfeest zou zijn: ‘Jammer dat de medewerkers daar niet bij helpen.’

Doe je ook dingen met het hele domein?

‘Ja, we hebben laatst nog geschaatst met z’n allen. En aan het begin van het schooljaar gezwommen. Dat is heel gezellig, zo leer je ook de andere werkers kennen.’

Ik hoorde dat je met 4 werkers een groepje bent. Hoe is om negen weken lang met hetzelfde groepje te werken?

‘Met je groepje doe je opdrachten bij bijvoorbeeld textiel en bij keuze-uren zit je ook bij elkaar. Je maakt ook bijvoorbeeld samen een presentatie voor geschiedenis. In het viertal heb je ook nog je een tweetal. Je eigen groepje is wel leuk, maar het is ook leuk om bij anderen te kunnen zitten zodat je iedereen goed leert kennen. Soms heb je iemand waarmee je goed kan samenwerken. Het is wel jammer als dat dan niet mag.’

Wordt er ook gepest? En noemen ze je brugsmurf?

‘Mij noemen ze geen brugsmurf. Er wordt soms wel gepest. Maar dan gaat

de mentor met de hele klas in gesprek, omdat ze pesten ook op het VO heel serieus nemen. Nu gebeurt dat niet meer bij mij in de klas.’

Heb je veel huiswerk, of heb je ook nog wel tijd om met vrienden te spelen?

‘Als je goed plant, kun je heel veel op school afmaken en hoeft je thuis niet meer veel te doen. Dus er is wel tijd voor vrienden. Meestal blijven we dan op school hangen, beetje klooien. De meesten noemen dat niet meer spelen, maar afspreken.’

Ben je blij dat je voor WP hebt gekozen?

‘Ja, we hebben veel creatieve dingen, meer denk ik dan op andere scholen. Techniek bijvoorbeeld krijg je niet op andere scholen. En ik voel me hier best vrij.’ Midas kiest ook voor de WP. ‘Die domeinen lijken me leuk.’ Hicham vertelt nog dat de domeinen het heel overzichtelijk maken: ‘Het is eigenlijk een kleine school binnen de school. Je hoeft niet een heel eind te lopen voor een andere les.’

Mag je tijdens een les op je mobiel?

‘Nee, dan wordt hij afgepakt en krijg je hem ‘s middags of volgende dag pas weer terug.

Voor Kahoot (een quiz in de klas) heb je hem wel nodig. Als je iets wil opzoeken mag je dat vragen. En tijdens keuzeuren mag je muziek luisteren. Op het VO mag je hem wel in je broekzak hebben, dat mocht op het BO niet, toch?’

Midas is een stuk wijzer geworden en krijgt steeds meer zin in het VO van De Werkplaats. Hij heeft zin om nieuwe dingen te leren en meer vakken te hebben. ‘Hier hebben we alleen maar rekenen, Engels, spelling en begrijpend lezen.’ En hij denkt dat hij ook wel weer nieuwe vrienden gaat krijgen. De koffie en chocomelk zijn op. Midas gaat terug naar de Ronding. Hicham naar het VO, naar zijn keuze-uur.

Kim Gaalman

Werk dan mee in De Werkplaats

Personalia

Jikke Klem, Delft, 5 januari 1977. Getrouwd met Krischan Hagedoorn, woonachtig in Bilthoven. Kinderen: Ischa (brugklas gymnasium), Madelief (groep 8), Lieuwe (groep 6) en Loïs (groep 4). Huidige functie: twee dagen groep 3/4, één dag instroomgroep en een aantal uren Supportgroep.

Basis- middelbare school

Ik ben begonnen op de kleuterschool in Delft en ging kort daarna naar een basisschool in Zwolle. Omdat daar weinig aandacht voor de kinderen was, vond ik het geen fijne tijd. Had ik maar op de WP gezeten! Mijn middelbare school verliep niet vlekkeloos. Mijn vader vloog de wiskundeleeraar letterlijk aan, toen die de inmiddels legendarische woorden 'zorg maar dat ze snel een slimme vent vindt, want leren kan ze niet' sprak. Ik ging naar een fantastische MBO-school en daarna naar de pabo in Utrecht.

In het onderwijs sinds

2000

Mijn eindstage op de WP was bij Suus en Bea. Alles klopte. Na de stage was er helaas geen baan hier, maar ik vond werk op een Jenaplanschool en later op een EGO-school. Intussen haalde ik mijn RT- en speciaal onderwijsdiploma's. In de herfst van 2001 belde Janny van Werkhoven: 'Ik heb een baan voor je op de WP!'

Waarom heb je voor het onderwijs gekozen?

Ik was altijd al met kinderen bezig, bijvoorbeeld als oppas. Het was een logische keuze en ik heb er nooit spijt van gehad.

Waarom heb je voor de WP gekozen?

Ik koos de WP en de WP koos mij. Tijdens mijn stage was ik erg onder de indruk van de ruimte en de manier van omgaan met de kinderen. Er was veel saamhorigheid, veel aandacht en een fijne sfeer.

Wat inspireert je uit de WP-geschiedenis?

Ik vind de geschiedenis van de WP heel bijzonder. Kees Boeke had een ideaal en ging zijn eigen weg. Daar heb ik respect voor. Cognitief leren is niet de enige vorm van leren. Mijn motto is: zonder relatie geen prestatie. Het welbevinden van het kind is het uitgangspunt, vandaaruit kan een kind tot leren komen. Cognitief, maar ook op emotioneel, motorisch en sociaal gebied. Op de WP is dit de praktijk. De gesprekken die ik voer met kinderen gaan voor- namelijk hierover. Hoe voel je je, wat heb

je nodig, met wie ga je om, door wie voel je je gesteund?

Een mooie belevenis

Ik ga elke dag met heel veel plezier naar school. Het is zo'n dankbaar vak: elke dag blijf ik kopjes waarmee ik samen mag beleven en ervaren. De warmte en het vertrouwen dat ze geven ervaar ik elke dag weer als een cadeautje. De ontwikkelingen bij de supportgroepen zijn heel bijzonder. Kinderen die starten met 'ik voel mij een 4,5 op school' en na een aantal weken afsluiten met een 8. Fantastisch!

WERKPLAATS KINDERGEMEENSCHAP BILTHOVEN

LIEDEREN UIT HET

LIEDBOEK VAN DE WERKPLAATS

1 WERKPLAATSLIED

Kees Boeke

1-4 Werk dan mee in de "WERK-PLAATS"! Werk dan

1-4 mee in de "WERK-PLAATS". On-ze Werk-plaats!

Personalia

Jacqueline Keers, 57 jaar, bijna 25 jaar getrouwd met Gerard, moeder van David (24) en Julia (21) die basis- en voortgezet op de WP deden. Ook stiefmoeder en -oma. Binnenkort verhuis ik (terug) naar Amsterdam. Als schoolpsycholoog begeleid ik werkers op het VO met sociaal-emotionele problemen. Daarnaast ben ik deel van het zorgteam waar ik input geef en zit het Zorg Adviesteam (ZAT) voor. Soms schrijf ik programma's voor gezonde-schoolllessen, bijvoorbeeld over pesten en sociale

vaardigheden. Ook observeer ik soms in klassen.

Basis- en middelbare school

Godelindeschool in Hilversum, daarna wvo op de WP (1973-1980). Gestudeerd in Bordeaux, Utrecht en Amsterdam

In het onderwijs sinds

Van 1989 tot 1999 werkte ik in Amsterdam bij het Psychologisch Pedagogisch Instituut; in de schoolhulpverlening. Eerst op een ZMOK-afdeling waar 12 tot 16-jarige schoolverlaters weer op de rails geholpen werden. Later werkte ik op de naschoolse hulp-afdeling, voor kinderen uit het VO die uit school dreigden te vallen. In 1999 verhuisden wij en kwam ik op de WP terecht.

Waarom heb je voor het onderwijs gekozen?

Hulp aan kinderen en jongeren moet je zo makkelijk mogelijk maken. Binnen school hulp bieden, of de mogelijkheid daartoe, betekent dat veel meer kinderen bediend kunnen worden met gereedschap om problemen of obstakels aan te pakken. Heel dichtbij. De drempel is laag en het past in, is onderdeel van hun dagelijkse

leven. Soms spreek ik tussen de gesprekken door met docenten in de teams, waar de werkers immers een groot deel van de dag zijn. Ook zorg ik voor een korte lijn met ouders. Zo kunnen problemen in een vroeg stadium opgelost worden.

Waarom heb je voor de WP gekozen?

Op de WP tellen hoofd, hart en handen. Mijn vak draagt als het ware bij aan de positieve ontwikkeling van het hart. Ik had zelf een fantastische tijd op de WP op het voortgezet. Toen mijn eigen kinderen hier naar school gingen ontdekte ik dat mijn voorganger met pensioen ging. Ik kon me geen mooiere baan bedenken en solliciteerde. Toen dacht ik dat ik na een paar jaar wel weer verder zou gaan, maar de WP en mijn werk zijn in 2017 nog altijd even inspirerend voor me als in het begin.

Wat inspireert je uit de WP-geschiedenis?

Ik heb hier altijd de persoonlijke sfeer en de gelijkwaardigheid ervaren. Dat kinderen mensen zijn, groot of klein, en serieus genomen worden, gehoord en gezien. Werkers mogen initiatief nemen en verantwoordelijkheid nemen voor een heleboel. Bijzondere projecten worden uitgevoerd, er mag geëxperimenteerd worden. Dat alles hebben Kees en Betty neergezet en dat staat nog steeds als een huis. Of school.

Een mooie belevenis

Tja, ik wordt vaak geraakt door mooie gebeurtenissen in mijn werk; het is bijzonder om een stukje mee te mogen lopen met iemand en zijn/haar leven te helpen bijsturen in de richting die gewenst wordt, jongeren te zien groeien en opbloeien. Verder: de dans- en muziektheatervoorstellingen vind ik hoogtepunten. En de eindexamen-muziek-open podia.

Foto: Eegje Pestel

De dag die je wist dat zou komen

Na bijna 35 jaar dienstverband neemt Jan Joziasse binnenkort afscheid van De Werkplaats. Jan kwam als econo-
miedocent in december 1982 en gaat nu als hoofd personeel en organisatie met vervroegd pensioen. Jan woont in de Achterhoek en rijdt al sinds 2004 bijna dagelijks naar Bilthoven. Ik sprak met hem over zijn afscheid en vroeg hem naar zijn gevoelens bij dat afscheid.

Herinneringen

‘De laatste weken is het gekker dan de periode daarvoor. Dat komt ook omdat ik alle losse eindjes aan elkaar knoop en mijn opvolgster, Yvonne Vermeulen, inwerk. Ik had gedacht dat het meer geleidelijk zou gaan maar ineens is daar dan *de dag die je wist dat zou komen*. Niet dat ik door wil gaan. Ik heb deze keuze bewust gemaakt. Ik wil nu wel De Werkplaats achter me laten. Ik ben bezig mijn kamer op te ruimen en neem dozen vol herinneringen mee naar huis. Foto’s van werkers, van klassen, diploma-uitreikingen, maar ook vergaderstukken en gespreksverslagen. Die ga ik thuis op mijn gemak bekijken. Als ik dat doe komen er allerlei beelden terug. Die zijn echt ver weg gezakt en komen door een enkele aantekening of papiertje weer naar boven. Ik vind dat leuk.’

‘Maar ik ga niet alleen van mijn herinneringen genieten, ik ga ook interim-werk doen. Je kan me vanaf volgend schooljaar bellen voor klussen op het gebied van personeelszaken, teamleiderschap, dat soort zaken. Iets in een organisatie even opvangen, rechtzetten,

troubleshooter zijn. Hoewel ik lesgeven ook met heel veel plezier deed vroeger, of wat je dan ook vroeger noemt.’

‘Ik startte in 1982 meteen in de bovenbouw met een moeilijke examengroep. Ik ben heel goed opgevangen, er was een prettige sfeer en een fijne groep mensen, zowel in de vakgroep als daarbuiten. Adrie Zwanenberg is de belangrijkste steun geweest in die tijd. Hij heeft mij geïntroduceerd en opgevangen in de school. Ik heb ook veel gehad aan Clan Visser ‘t Hooft, die toen conrector was. Er zijn in die periode allerlei vriendschappen ontstaan. Met Rien Kordes bijvoorbeeld, met wie ik veel vrije tijd heb doorgebracht. We maakten samen

als vogelaars vele vogelwandelingen. Ook bezochten we mooie concerten. Met Ebbe Westerhof deed ik van alles buiten school. We hebben met plezier op zijn huis gepast tijdens de vakanties, lekker buiten in zijn boerderijtje. Mijn herinneringen aan die periode zijn heel prettig.’

Veranderingen

Na een aantal jaren als economiemedewerker en mentor van ‘heel leuke klassen’ werd Jan eerst teamcoördinator van de havo bovenbouw. Wat later werd hij conrector havo-vwo bovenbouw. Hij maakte deel uit van het management-team dat onder leiding van toenmalig rector Gert Pol het denken over de hele nieuwe structuur en het onderwijscon-

cept startte. De verandering naar dat nieuwe systeem is *van au* gegaan natuurlijk, zegt hij. ‘De conrectoren maakten in de organisatiestructuur plaats voor teamleiders. En hoe moeilijk die transitietijd ook was, er zijn genoeg jaren overheen gegaan om dat allemaal een plek te geven en ook om te snappen hoe dan dingen gaan. Wij zijn hier wel een gemeenschap waar we vriendelijk en prettig met elkaar omgaan, maar ook met de scherpe kantjes die er zijn en komen in dit soort omstandigheden. Dan zijn we net een gewone maatschappij. Het is niet alleen maar een dromerig en sprookjesachtig geheel. Bovendien vond ik het ongelooflijk leerzaam. Vooral dat het toch goed is om als leiding je rug recht houden tegen de weerstand in van sommige groepen. Roeien tegen de stroom in is niet erg, zolang je maar een stip op de horizon hebt, zo van ‘daar willen naar toe’, linksom of rechtsom. En natuurlijk moet je je mensen mee krijgen, maar als je dat vastberaden doet en toch die stip in de gaten houdt, dan lukt het. Want als wij toen gehoor hadden gegeven aan de

wind die toen waaide, was De Werkplaats niet geworden zoals ze nu is. En dan was het onderwijsconcept ook een schone dood gestorven.’

‘Ik kon toen de keuze maken, gelukkig, om een nieuwe carrière in school op te bouwen. Een heel boeiende, namelijk P&O op poten zetten. Dat was er helemaal niet. Dat hele systeem staat nu en ik vind dat we met elkaar veel bereikt hebben. De functioneringsgesprekencyclus bijvoorbeeld en het beleid rondom ziekteverzuim en -preventie. Dat zijn dingen waar je trots op kan zijn, ook al is het niet klaar.’

Tuinman

‘Als metafoor voor mijn jaren op De Werkplaats denk ik aan een tuin op een landgoed, een grote tuin dus, en die tuin onderhield ik samen met anderen. Iedereen heeft daar verschillende inzichten, het grote doel is wel duidelijk. Hier en daar staan mooie bloemen, soms zijn er wat uitgebloeide bloemetjes en onkruid en er zijn natuurlijk altijd stukken die nog

wat extra onderhoud vragen. Soms moet er ook groot onderhoud plaats vinden. Dan ziet het er ineens heel anders uit. Maar daarna wordt het toch weer heel mooi ingevuld en gaat er weer van alles groeien. Ik ben een van de tuinmannen geweest op dat prachtige landgoed. Soms was ik voorman, soms voerde ik gewoon opdrachten uit, maar altijd voelde ik me onderdeel van het grotere geheel.’

‘De grote lijn voor mezelf is: ik ben niet per se de eindverantwoordelijke in een organisatie. Ik wilde wel graag in de buurt daarvan werken, bijvoorbeeld als voorzitter van de tweede fase-commissie destijds, waarbij ik ook met de werkers wekelijks lunchte om voeling te houden met hun ervaringen, of in de projectgroep ‘weg van de gebaande paden’, over havo 4-onderwijs. Plaatsen waar je kan meesturen, maar niet per se eindverantwoordelijke bent, daar werkte ik graag. En dat is denk ik mijn karakter, mijn drive geweest. Ik heb er altijd plezier

Foto's: Anne Stolk

“Ik ben van nature iemand die zich niet al te druk maakt of die wakker ligt van dingen.”

uit gehaald. En ik ben ook altijd trots op onze school gebleven, tot op de dag van vandaag. Onlangs heb ik nog een directeur van een basisschool hier rondgeleid. Dan vertel ik dat wij een hele eigenwijze school zijn. Niet zomaar een grijze muis in onderwijsland, maar een organisatie waar iets gebeurt, waar keuzes worden gemaakt, waar zelf over onderwijs en organisatie wordt nagedacht. Ik heb het enorm fijn gevonden om daar deel van uit te maken. En om nog even bij de metafoor te blijven: de tuin is nooit af en De Werkplaats is ook nooit af. Andere tuinmannen en tuinvrouwen werken verder in de tuin. En als ik dan toch iets mag meegeven: hou vol met nadenken over onderwijs, wees daar eigenzinnig, eigengereid, vooroplopend in. Ontwikkel je. Ga niet een beetje blij zitten zijn, van *kijk eens even wat wij allemaal kunnen.*

Jeugdigheid

We spreken over Jans jeugdige uitstraling. Zijn veerkrachtige haardracht, zijn smaakvolle kledingkeuze, zijn meestal opgeruimde stemming. Zijn Werkplaats-jaren lijken geen tropenjaren te zijn geweest. Jan beaamt dat. 'Ik word nog steeds jonger geschat dan ik ben en ik voel me ook prima', zegt hij. 'Dat moet ook wel iets met genen te maken te hebben. Ik ben niet eens een actief sporter. Wel wandel ik vaak met de hond. Ik ben van nature iemand die zich niet al te druk maakt of die wakker ligt van dingen. Ik slaap heel goed, dat is een zegen. Ik lig niet te woelen of te piekeren, dat heb ik nog nooit gedaan. Ik denk dat dat een belangrijk element is. Mijn vader is nu 93 en die is ook nog steeds fit. Dat neem je volgens mij op een of andere manier mee.'

'En als je me vraagt wat ik ga missen? Ik ga genieten van het feit dat ik hier in een zeer bijzondere omgeving heb gezeten met heel bijzondere mensen. Het is een zegen dat je in zo'n omgeving mag

werken. De vogels die ik hier vanuit mijn kamer kan zien, zie ik gelukkig ook in de Achterhoek. Eind mei ga ik een vogelreis maken naar de Schotse eilanden. Dat vogelen is nog steeds een passie van mij. Daar kom ik nu weinig aan toe. Ik vind het ook geweldig om te zien dat de scho(o)lekster weer terug is op school. En dat alles draagt denk ik ook bij aan dat ik het heb volgehouden. Maar ik zei al: ik houd niet helemaal op met werken. Ik ben sinds december voorzitter van het schoolbestuur van een basisschool bij mij in de buurt. De school is behoorlijk in ontwikkeling met coöperatievorming. De directeur van de school zit ook in het coöperatiebestuur; dat is veel sparren, veel nadenken, keuzes maken en daar gebruikt hij mij bij en ik hem. Dit vind ik een boeiende activiteit. Ik kom graag onder de mensen en dat heb ik ook nodig.'

'Wat ik tot slot nog wel graag wil benadrukken is dat het belangrijk is dat er aandacht is voor het niet-onderwijzend personeel. Men heeft wel een een beetje de neiging om het in school vooral

over onderwijzend personeel of over het onderwijsgedeelte te hebben. Het niet-onderwijzend personeel moet niet vergeten worden; hun bijdrage is van wezenlijk belang voor de school en ik heb heel prettig met hen samengewerkt. En ik wil natuurlijk Henk Zijlstra noemen als iemand van wie ik zeer zeker veel steun heb gekregen en met wie ik met veel plezier heb samengewerkt.'

Het zit erop

We bedanken namens vele werkers en medewerkers Jan voor zijn jarenlange inzet voor de school en wensen hem graag een mooie derde levensfase toe met prachtige vogels, mooi interimwerk en prettige herinneringen. Hij draagt het stokje over in het vertrouwen dat zijn tuinmanswerk aan De Werkplaats in de handen van zijn opvolgster stellig andere bloemen oplevert en dat de tuin gevoed wordt door de gemeenschappelijke grond van onze geschiedenis. Het ga je goed, Jan!

Marijn Backer

“De verandering naar dat nieuwe systeem is van *au* gegaan natuurlijk.”

in memoriam

In memoriam Jo de Bruin

“Er was altijd leven in ‘zijn’ scheikundekabinet.”

een twinkel in zijn ogen mooie verhalen vertellen.

Daarbij liet hij wel voorzichtig doorschemen wat hij ergens van vond, maar het bleef bedekt en correct. Jo hoorde en zag veel, maar wist daar zeer discreet mee om te gaan.

Zoals zijn kinderen bij de begrafenis hun vader herinnerden, denken wij ook op De Werkplaats aan hem terug: Jo hield van mensen, de mensen hielden van hem.

Jos Heuer

Op 13 maart jongstleden is Jo de Bruin op 91-jarige leeftijd overleden. Jo heeft veertig jaar als amanuensis op De Werkplaats gewerkt, eerst bij biologie en later bij scheikunde. Hij beheerste zijn vak in de breedste zin van het woord: de technische ondersteuning was bij hem in goede handen, maar hij had ook oog en zorg voor werkers en medewerkers. In het scheikundekabinet zorgde hij voor een vertrouwde rust. Binnen dat kader kon het werk gedaan worden, maar was er ook ruimte voor een ondersteunend gesprek. Hij steunde stagiaires en nieuwe medewerkers bij hun eerste stappen in het onderwijs en zij konden bij hem hun verhaal kwijt na een lastige les. Bij practica ondersteunde hij de werkers, maar ze vonden bij hem ook gehoor als

ze ergens mee zaten. Er was altijd leven in ‘zijn’ scheikundekabinet. In mijn beginjaren op De Werkplaats konden we als medewerkers bij Jo terecht als we een kopietje nodig hadden. In de werk kast stond een apparaat dat hij bediende. Je werd door hem op vriendelijke wijze geholpen en zo is er met veel medewerkers een warm contact ontstaan.

In de groep ‘NLM-ers’ (Niet Lesgevende Medewerkers) nam Jo een belangrijke plaats in. De inbreng en invloed van de groep als geheel was groot. Het reilen en zeilen van de school lag in hun handen.

Jo kon over die tijd en over de leidinggevendenden die hij had meegemaakt met

Even voorstellen: Yvonne Vermeulen

Yvonne Vermeulen is de opvolger van Jan Joziasse als P&O functionaris. Zij werkte bij Ballast Nedam, een bouwbedrijf. Ze komt uit Utrecht maar woont al 30 jaar in De Bilt. Ze is getrouwd met Jitte en heeft twee kinderen waarvan er één (Elsa) het huis uit is en in het onderwijs werkt. De ander (Bente) woont nog thuis. Jitte werkt bij de Domtoren.

Foto: Anne Stolk

Yvonne begon in 1981 bij Ballast Nedam. Ze kwam daar min of meer bij toeval terecht. Binnen het bedrijf is zij na een paar jaar als secretaresse op de afdeling personeelszaken gaan werken. 'Daar ontdekte ik dat dat werk me lag', vertelt ze. 'Mijn hart ligt bij werken met mensen. En dus heb ik duaal, werkend en lerend de HBO-opleiding personeel en arbeid op de Horst in Driebergen gedaan. Zo ben ik mijn loopbaan in het P&O begonnen. En binnen een bedrijf

als Ballast Nedam verandert voortdurend van alles. Van het een kwam het ander. Ik kreeg er allerlei andere taken bij. Op een gegeven moment zat ik bij een bedrijfsonderdeel in Almere waar een verschuiving plaats vond. Viel daar weer een gat. Yvonne, kun jij dat erbij doen? Zo heb ik veel verschillende dingen gedaan, wat het ook heel leuk maakt. Ik heb daar 36 jaar gezeten, maar heb nooit heel lang alleen maar hetzelfde gedaan.'

“Hier bij de WP ben ik weer in een omgeving waar het gaat om de mensen.”

'De laatste vijf jaar waren best lastig en zwaar. De ene reorganisatie na de andere. We zijn in twee jaar tijd van 4000 naar 2000 medewerkers gegaan. Als P&O ben je daar behoorlijk druk mee. Voor mij betekenden alle reorganisaties ook tijd om na te denken, want ook de afdeling P&O moest nog een reorganisatie ondergaan. Ik dacht: wordt het voor mij niet tijd om buiten de deur te gaan kijken? En toen kwam ik de vacature van de WP tegen.

Ik ben 56, best een leeftijd. Maar ik wil, mag nog minstens 10 à 12 jaar werken. Ik weet: De Werkplaats is geen bedrijfsleven. Maar bij Ballast Nedam kwam steeds meer de nadruk te liggen op de cijfers en de financiële resultaten en er was steeds minder oog voor de medewerkers, wat mij tegen begon te staan. Hier bij de WP ben ik weer in een omgeving waar het gaat om de mensen. En in personeelsbeleid gaat het voor mij om de mensen, zodat ik denk dat deze omgeving goed bij mij past. Ik vind dat je eerlijk en transparant moet zijn naar de medewerkers, daar waar

het kan. Ik zie het veel eerder als een stuk ondersteuning en begeleiding om ervoor te zorgen jij je werk goed kunt doen. Het is een uitdaging om ervoor te zorgen dat we met zijn allen volgens de doelstelling van de school ons werk kunnen doen. Ik houd ervan dat mijn deur open staat. Iedereen moet bij me binnen kunnen lopen om dingen met me te bespreken. Niet dat ik ze altijd kan oplossen, maar ik wil wel graag meedenken als er dingen spelen.'

'Ik kom uit een organisatie waar – en nou praat ik over de laatste vijf jaar – nogal wat reorganisaties zijn geweest. Die zijn altijd pijnlijk, want dan moet je afscheid nemen van mensen. En dan denk je: nu kunnen we wéér gaan opbouwen, maar dan komt er weer een streep doorheen, want we moeten we weer reorganiseren. Dat is een afbraak geweest de laatste jaren. En nu kom ik in een gezonde organisatie; zo kijk ik naar de WP. Mijn eerste indruk: warm, hartelijk; ik voel me welkom.'

Yvonne vertelt dat muziek heel belangrijk is in haar gezin. Met name zang. Zij zingen veel. Haar man en zij samen, maar ze zingen ook beide in meerdere koren. 'Hij gaat meer naar de klassieke hoek', vertelt ze, 'ik ben toch meer van de lichte muziek.' Ze zingt als hoge sopraan bij a capella close harmony-koor *Close Focus* in Utrecht, waar ze wat vlottere nummers zingen. Ze zingt ook in theatergezelschap *Fred en de Samsonites*. Daar combineren ze poëzie met zang. Haar dochters zingen ook. Haar oudste, Elsa, heeft in de Sound of Music gespeeld in het circustheater in Scheveningen.

De WP is niet helemaal nieuw voor Yvonne. Ze is wel eens geweest bij diploma-uitreikingen van kinderen van familie en vrienden. Ze heeft heel veel zin in haar nieuwe baan. Wij wensen haar een mooie tijd met ons samen.

Welkom, Yvonne!

redactie

Gezocht: Lid van het toezichthoudend bestuur

De stichting Werkplaats Kindergemeenschap is op zoek naar enkele nieuwe leden van het toezichthoudend bestuur. De bestuursleden/toezichthouders dragen gezamenlijk in zijn geheel (als toezichthoudend bestuur) de verantwoordelijkheid voor het toezicht op de organisatie. Zij functioneren zonder last of ruggespraak. Zij vertegenwoordigen geen (deel)belangen en spreken met één stem. Herkenbaarheid en geloofwaardigheid in de ogen van ouders, werkers en medewerkers is belangrijk, evenals affiniteit met het gedachtegoed van De Werkplaats. De statuten van de Stichting verplichten dat minstens twee bestuursleden/ toezichthouders ook een relatie met De Werkplaats hebben als ouder/verzorger. De bestuursleden/toezichthouders vormen een collegiaal team dat bij voorkeur divers is qua samenstelling, kennis en ervaring en persoonlijke stijl. Ervaring als toezichthouder is een pre.

Een volledige beschrijving van de vacature staat op de website van De Werkplaats, onder het kopje algemeen/vacatures

Tucht, of een mens zonder vrees

Enige tijd geleden kregen we het verzoek van een regionaal bestuurder om eens kennis te komen maken op De Werkplaats. De bezoeker wilde de zo bekende 'Kees Boekeschool' wel eens leren kennen. Onze scholen worden vaak bezocht en wij zijn gewoon om bij die bezoeken onze werkers te betrekken. Door hen te laten vertellen over de school en de rondleiding te laten geven, krijgen de gasten makkelijk een goed beeld van hoe het eraan toegaat op de WP. In dit geval vroeg ik een bovenbouwwerker, die ook op onze basisschool had gezeten, de bezoeker in beide scholen rond te leiden. Zij deed dat enthousiast en ik volgde de bezoeker en de werker op een paar meter afstand.

De afstand koos ik bewust, want vaak hebben bezoekers de neiging om zich met vragen tot de volwassene te richten en ik zie graag dat onze werkers een serieuze gesprekspartner zijn. Tijdens de rondleiding verbaasde de bezoeker zich over de diversiteit aan werkvormen en werkplekken die hem werden getoond. Het was duidelijk dat hij meer gewend was in traditionele lokalen en lessen te denken. Op enig moment stonden we te midden van een grote groep zelfstandig werkende werkers. Tevreden – en ik meen ook verbaasd – constateerde de bezoeker op dat er hard gewerkt werd en dat er 'tucht heerst'. Dat was een woordkeuze, dacht ik, die niet erg bij De Werkplaats past. Opgelegde discipline is niet het beeld dat ik de bezoeker zou willen meegeven. Ik overwoog om op het gesprek in te breken om het beeld

te herstellen, maar de werker was mij voor. Zonder nadenken reageerde zij: 'Het gaat op onze school niet zozeer om tucht, maar om *innerlijke tucht*' en vervolgde met een uitleg dat je bij die vaardigheid in je leven baat hebt – de vaardigheid om *jezelf* te sturen.

Nee, deze werker had geen hulp nodig de bezoeker de werking van De Werkplaats uit te leggen. Deze werker personificeerde in die kleine uitwisseling allerlei waarden van onze school. Zelfbewust, rijk aan kennis, toegerust met vaardigheden voor het leven en bereid bij te dragen aan de maatschappij.

Helen Parkhurst, een onderwijsvernieuwer uit dezelfde tijd als Kees Boeke, omschreef als doel van opvoeding en onderwijs dat kinderen opgroeien tot "fearless human beings". Daarmee doelde Parkhurst niet slechts op een zekere mate van onverschrokkenheid, maar ook vooral op de kunst om keuzes te maken die niet slechts aan het kortetermijnplezier tegemoetkomen, maar het goede, grotere doel nastreven. En zo stond onze werker daar, als een mens zonder vrees.

Jeroen Croes
rector voortgezet onderwijs

“Zonder nadenken reageerde de werker: ‘Het gaat op onze school niet zozeer om tucht, maar om innerlijke tucht’.”

Pronkstuk op een wolk

In het muziekcentrum TivoliVredenburg speelden bijna zestig werkers van De Werkplaats zelf gecomponeerde muziek, gebaseerd op de Vijfde Symfonie van Tsjaikovski. Tijdens drie intensieve dagen vonden zij toegang tot deze klassieker en wisten deze zichzelf zo eigen te maken dat het een zeer persoonlijk concert opleverde.

De weg naar de zaal Cloud Nine voert het publiek al naar hogere sferen. De zaal bevindt zich helemaal in de nok van het vernieuwde muziekcentrum. De bezoeker wordt via de ene roltrap naar de andere roltrap omhoog geleid. Als je denkt dat je er bent, ben je pas

halverwege. Daarna moet de gast zijn eigen kracht gebruiken om de trappen op te lopen. We vragen ons even af of we wel goed gaan, want nu lopen we door smallere gangen en schemerige trappenhuizen. Is dit misschien de artiesteningang? Maar dan houdt een werker een deur open en staan we op het balkon van de zaal. Zacht klinkt er gehum en het licht is gedimd als in een nachtclub. Over het balkon lopen we naar de andere kant, waar een trap weer naar beneden voert, de zaal in. De route voert elke paar meter tussen werkers door. Zij zijn het die de zachte keelklanken maken. Vrolijk worden we aangekeken en hun hummen zwelt aan. Het is het thema van de vijfde

van Tsjaikovski. Zacht en toch krachtig gezongen. Voor we beneden in de zaal zitten, zijn we al om. Hier gaat wat moois gebeuren.

Wat volgt is een prachtig intiem concert van een kleine veertig minuten, waarin allerlei verschillende muziekstijlen en instrumenten voorbij komen: gospel, jazz, rap, koorzang, solospel, percussie, strijkers, blazers, koper en hout, alles verbonden door de inspiratie van Tsjaikovski. Alle muziek is door de werkers zelf bedacht, ontwikkeld, geschreven en uitgevoerd. Ouders, vrienden en medewerkers zitten verbaasd en ontroerd op de grond op kussentjes en

“Strijkers, blazers, koper en hout: alles verbonden door de inspiratie van Tsjaikovski.”

“Wat volgt is een prachtig intiem concert van een kleine veertig minuten, waarin allerlei verschillende muziekstijlen en instrumenten voorbij komen.”

kijken rond. Het concert is niet alleen op het grote podium voor hen, maar ook op kleine her en der opgesteld podia en boven op het balkon.

Workshopleiders Peter Sambros en Hanne van de Vrie hebben de werkers tot grote hoogte weten te stuwten. In de drie dagen zijn zij met de groep werkers intensief aan het werk geweest. Zij hebben het muziekstuk voor de werkers weten te ontsluiten. Niet voor iedereen is kennis van en liefde voor klassieke muziek gewoon. Doordringen in de wereld van de klassieke muziek vereist moeite en aandacht. Deze groep werkers is in elk geval een keer echt door die toegangspoort gelopen. Nooit meer vergeten zij het thema dat zij humden. De prachtige zaal en de professionele ondersteuning van het theater maakten het geheel compleet. Nadat de werkers zelf hun muziekstukken hadden gespeeld volgde nog een toegift: alle werkers waren uitgenodigd om in de Grote Zaal naar het Radio Filharmonisch Orkest te luisteren. Dat speelde in *Pieces of Tomorrow* de muziek

waardoor onze werkers geïnspireerd waren. *Pieces of Tomorrow* brengt klassieke muziekstukken in een ontspannen en jonge sfeer ten gehore, met als doel jong en nieuw publiek kennis te laten maken met de grote componisten. Van de voorstelling van onze werkers is een mooie registratie gemaakt, die je via de volgende link kunt bekijken: <https://youtu.be/USsVIXmCh3Q>

Jeroen Croes

Foto's: Constance van der Schaft

Een soort cirkel

Vaardigheden

Tessa van Stek is teamleider van een brugklasteam met vmbo/havo- en havo/vwo-klassen. Ze was betrokken bij de oprichting van Unic, een onderwijsvernieuwingsschool in Utrecht. Sinds drie jaar werkt zij op De Werkplaats.

Op de vraag waarom de aandacht voor vaardigheden zo actueel is antwoordt Tessa dat dat maar zo lijkt omdat ze vroeger niet werden benoemd en nu wel. 'We gaven er niet expliciet aandacht aan als team. Bij elke medewerker en vakgroep was er wel aandacht voor, maar iedereen deed het op zijn manier. We zijn dat meer op elkaar gaan afstemmen. Dat was en is een ingewikkelde worsteling want hoe laat je zien dat een kind gegroeid is in vaardigheden? Als je dat graag wil laten zien aan de buitenwereld, moet je daar samen *tools* voor ontwikkelen zodat iedere medewerkers daar op dezelfde manier mee omgaat en op dezelfde wijze naar kijkt. Dat is hetzelfde als met feedback geven. Als iedereen dat anders doet, dan kunnen kinderen daar niks mee. En natuurlijk hangt het leren van vaardigheden direct samen met het cognitieve leren; het is een soort cirkel. Je traint de hersenen, dat doe je met kennis. We hopen dat wij uiteindelijk kinderen leren om goede beslissingen te nemen, keuzes te maken, op school en na school. En dat kan je alleen als je daar ook de juiste instrumenten voor hebt, de vaardigheden. Je hebt er kennis voor nodig, moet kunnen luisteren naar mensen, kunnen beargumenteren, kunnen samenwerken. Dus

allemaal dingen die je moet kunnen om een goede beslissing te kunnen nemen.'

Hoe meet je de ontwikkeling van vaardigheden? Dat is een vraag waarop het antwoord nog niet zo gemakkelijk is. Hoe ontwikkel je een gemeenschappelijke manier van kijken? Tessa vergelijkt dat met de ontwikkeling van het geven van feedback aan de werkers. 'Jij moet afspreken hoe je dat doet. Neem samenwerkingsopdrachten: op welke manier ga je dan feedback geven, met welke taal? We hebben geleerd dat dat lukt door er

Foto: Anne Stolk

als team heel veel over te praten met elkaar. Je gebruikt elkaars visies. Welke kwaliteiten van vaardigheden vinden wij echt belangrijk? Een goed voorbeeld is de vaardigheid *verantwoordelijkheid voor je eigen leerproces nemen*. We besteedden daar in de mentorles al eerder tijd aan. Van daaruit zijn we gaan kijken: waar doen we nu wat en hoe kunnen we dat met dezelfde taal gaan doen? En dat is gaan groeien tot een gezamenlijke manier van kijken en praten erover.'

'Het geven van *tops en tips* is een ander mooi voorbeeld. Dat oefenen we met elkaar. We zitten in een kring en praten

“Onderzoek doen, grote werkstukken samen maken, interviews afnemen, er zijn nog genoeg vaardigheden te leren.”

niet met elkaar. We nemen een werker in gedachten en noteren voor hem een tip en een top over samenwerken. De opdracht is: schrijf het zo concreet mogelijk op. Daarna een vervolgoopdracht: bespreek je tops en tips met je burens, scherp ze aan. Laatste deel van de opdracht: bespreek je tops en tips met het hele team. Dat is heel leerzaam. Je leert van elkaars manier van kijken, van elkaars manier van formuleren. En als team groei je om een visie heen. We ontdekten dat medewerkers wanneer ze tips geven ze de neiging hebben om te beginnen met een top en dan komt er een 'maar'. Je doet ontzettend goed je best, maar... Daar kom je dan samen achter. Als je een tip schrijft moet die niet beginnen met een top en dan met een 'maar'. We moeten voortdurend met elkaar praten, zodat je dezelfde taal ontwikkelt. Dat samen leren is soms heel grappig. Een ander voorbeeld: *Fijn dat je zo goed je best doet*. Dat is nou feedback waar een kind niks mee kan. Het is een positieve opmerking maar het is geen tip of top. Het is geen feedback. Het zegt nog helemaal niks. *Je doet heel erg je best, maar je moet consequenter je woordjes oefenen*. Als tip moet je schrijven hoe een kind aan zijn woordjes moet werken, want we merken dat de reproductievragen nog niet voldoende zijn. Dat is leren. Bij kinderen die dit al heel goed kunnen, de reproductie, kwam als tip het advies: *zoek de verdieping op. Welke verdieping?*, vragen sommige kinderen dan. De derde of de tweede? Dat moet je dus heel concreet maken. Dat was bijvoorbeeld bij Frans. *Je maakt nu korte zinnen maar probeer zinnen van minstens 15 woorden te maken. Of probeer zinnen te maken waar een leesteken in voorkomt*. Dan maak je het net iets ingewikkelder. We hopen zo kinderen te laten zien dat ze al heel veel kunnen. Ze zijn heel erg cijfer-gefocus, dat is zo. Maar het zegt ook niet zo heel veel nog. Je wil eigenlijk

laten zien wat je al wel kan. *Het is dus mentaal fijn, dat je hoort wat je wel kan.* 'En natuurlijk kunnen we niet aan tien vaardigheden tegelijk expliciet aandacht besteden. Kinderen beginnen in leerjaar één met plannen en studievoordigheden. En daarna staat het nemen van verantwoordelijkheden en samenwerken centraal. En in leerjaar twee gaat het om reflectie op hun leerproces met als doel determinatie. Daarnaast formuleren kinderen aan het eind van elke periode actiepunten voor zichzelf. Die actiepunten bespreken ze eerst in hun werkgroepje en verwerken ze daarna in een poster met hun eigen tops en tips. Werkers zijn daar over het algemeen heel fanatiek mee bezig. Het gaat er niet om of je er goed in bent. Je hoeft nog niets te kunnen op al deze gebieden maar je moet bereid zijn om het te willen leren. Je moet bereid zijn om naar jezelf te willen kijken. Je moet bereid zijn om samen te werken. We willen dat iedere werker er kennis mee maakt. Want als je het nooit gedaan hebt en er niet mee hebt geoefend, weet je het ook niet of het je kan helpen en of je erin kan groeien. En we hopen natuurlijk dat op termijn werkers bij de determinatie ontdekken dat de keuze voor vmbo, havo en vwo niet alleen wordt bepaald door zessen, zeven en achten, maar dat bij die schooltypes ook andere dingen komen kijken.'

'En nog mooier zou het zijn als deze manier van kijken en werken ook een vorm in de bovenbouw krijgt. Je mag hopen dat de bovenbouwwerkers ervaren hebben wat hen helpt en wat hun sterke en goede kanten zijn. Dat ze zich bewust zijn geworden van hoe ze met elkaar omgaan, hoe zij in de groep zichzelf kunnen zijn en hoe ze omgaan met grotere zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. Ik hoop ook dat een werker in zijn eerste mentorgesprek zijn sterke en zwakke punten kan benoemen. Maar de groei moet natuurlijk

doorgaan. Onderzoek doen, grote werkstukken samen maken, communiceren met mensen buiten school, interviews afnemen, er zijn nog genoeg vaardigheden te leren en je leert vaardigheden ook steeds weer op een ander niveau. De juiste keuze maken, en dan vooral je studiekeuze. Op een gegeven moment maak je ook een bewuste keuze: welke kwaliteiten heb je al en welke moet je misschien nog ontwikkelen? Op grond waarvan kies je iets? De goede vragen leren stellen is zo'n vaardigheid. Het is echt belangrijk dat werkers bij alles wat er in de wereld op dit moment gebeurt keuzes kunnen maken, goede keuzes voor zichzelf. Maar dat kan je alleen maar doen als je genoeg gevoed bent in je opvoeding en je omgeving. En dat betekent dus dat je met allerlei dingen in aanraking bent gekomen, ook met vervelende dingen. Dat je met samenwerken elkaar de hersens wilt inslaan, dat hoort er gewoon bij. Want werkers zitten echt goed te janken af en toe, wanneer iets niet lukt.'

'Vaardigheden oefenen is geen doel op zich. Vaardigheden helpen je na school je leven als student te leiden. Er wordt steeds meer van kinderen gevraagd en goed nadenken voordat je een mening hebt is het voor het samenleven met andere mensen noodzakelijk, zeker in deze tijd. Zo'n mening kun je alleen maar vormen als je dus inderdaad én genoeg kennis *hebt* én kennis *uit je omgeving kan halen*. En daar heb je vaardigheden voor nodig.'

redactie

De oud-werker: Eva Weiss

Vijftien jaar WP, waar zal ik beginnen? Als 3-jarig meisje mocht ik beginnen op deze bijzondere en mooie school. Ik werd warm ontvangen door Heidi. Wat een liefde en veiligheid heeft zij mij die eerste, zo belangrijke jaren gegeven. Mijn hele kleutertijd heb ik heerlijk kunnen spelen en ontdekken met Heidi en Juul aan mijn zij. Ik herinner mij het boompje klimmen en als het echt warm was buiten hadden we een echt zwembad op het speelplein.

Op de jaren die volgden kijk ik met veel plezier en met een warm gevoel terug. Alles leren over de dieren bij Aart, spannende verhalen die de ronde deden over de fretten die hij had. En wist je dat er aan het eind van de bosrand een huis stond met honden? Die konden je opeten als je niet uitkeek! Nu ik ouder ben weet ik wel beter, maar oh wat was het spannend om stiekem voorbij de bomen met de kruisen erop te sluipen.

Samenwerken en onenigheden uitpraten zijn eigenschappen die me zijn bijgebleven. Als we weer eens een uit de hand gelopen eikeltjesgevecht hadden gehad, als we waren betrapt in de bosrand op een plek waar we helemaal niet mochten zijn: er was altijd wel iets om in een kringgesprek te bespreken. Ook leuke dingen werden er besproken: hoe ga je met elkaar om? En er werd zelfs gefilosofeerd in de midden- en bovenbouw. Voor mij was het vanzelfsprekend dat ik, na de jaarlijkse lintendans en onder

“Ik herinner mij het boompje klimmen en als het echt warm was buiten hadden we een echt zwembad op het speelplein.”

de bogen door, ook doorstroomde naar het middelbaar van de WP. Ik begon in de tempostroom. Dit was nieuw, wij waren de eerste groep en het zou moeten blijken of het werkt. Het idee was dat je een jaar langer de brugklas deed en na de

derde klas tempostroom “stroomde” je door naar mavo 3. Voor mij was dit een uitkomst. Ik had voor alles net wat meer tijd nodig om het in me op te nemen. Het middelbaar sloot goed aan op de basisschool. Ook hier heerste een socia-

le, creatieve en warme sfeer. Meespelen in de musical was altijd wel een hoogtepunt van het jaar.

Ik zie nog voor me hoe iedereen op de trap van het oude schoolgebouw zat in de pauzes, de geur die er in de grote hal met binnentuin hing en Nelis in de kantine. Altijd even bij mijn klasgenoot Coen, die vaak in de kantine hielp, een extra drop-smile bietsen en met mijn vriendin Kim-Linge wisten we het bij Wim-Ming regelmatig te presteren dat we er uit gestuurd werden door ons gegiebel.

Het sociale pas ik nu toe in mijn werk. Na mijn studie Sociaal Pedagogische Hulpverlening ben ik in de jeugdzorg gaan werken. Ik denk nog veel terug aan mijn fijne tijd op de WP. Zeker op de momenten dat ik mijn dochters naar school breng. Ze zitten nu in het kleutergebouw, *mijn* kleutergebouw. En ik breng dan mijn dochter naar haar klas bij Heidi, *mijn* Heidi.

Foto's: Archief Eva Weiss

Wortel en bijl

Stel je voor: je stelt een vraag en niemand antwoordt. Je loopt door een onbekende stad, je vraagt de weg en niemand begrijpt je vraag. Je komt op school maar wie ziet dat je er bent? Je komt thuis maar je kunt net zo goed niet thuis komen, want wie merkt het? Je staat op school in de pauze bij een groep vriend(inn)en en je luistert een beetje naar het gepraat. Word je genegeerd? Ben je belangrijk genoeg? Doe je mee? En dan bij een mentorgesprek krijg je te horen: je moet leren vragen stellen. Twee blauwe mentorogen verzekeren je: vragen stellen kun je leren. En je knikt vriendelijk terug. Wat moet je vragen als je geen vragen hebt?

Het spel van vraag en antwoord begint al vroeg. Antwoord geven is dan aandacht geven, oog en oor zijn voor de eerste

noden. Een vraag uiten op deze leeftijd is van levensbelang. Geen aandacht krijgen heet nog verwaarlozing. Met het opgroeien van een kind veranderen de vragen die het stelt en de antwoorden die het krijgt zijn niet meer exclusief die van de ouders. School, clubs, familieleden, vrienden en vriendinnen, media: het menselijk hoofd is dag en nacht in bedrijf met het verwerken van alle informatie. En al die informatie gaat uit van een vraag die in de ontvanger ervan is ontstaan. In een samenleving waar veel informatie moet worden verwerkt is iemand die geen vragen stelt in het nadeel. Wie dus van jongs af niet leert om vragen te stellen of vervelende ervaringen opdoet ('Weet je dat niet? Zoiets had je moeten

Foto: Marijn Backer

weten. Ben je dom ofzo?') moet zijn eigen oplossingen vinden voor zijn behoefte aan aandacht. Gedragsproblematiek en stemmingsstoornissen zijn soms te herleiden tot dit onrustige verlangen naar aandacht. Want vragen vragen primair om aandacht voor een eerlijke behoefte en zodra die aandacht je de benodigde informatie levert kun je weer even je weg vinden in het dagelijks bestaan. Mensen zonder vragen zijn willoos geworden, makkelijk in te nemen voor antwoorden die niet eigen zijn, niet passen bij hun leven of zelfs bij hun tijd.

Met het voortschrijden van de technische ontwikkeling is daar echter ineens de vraag of je wel mensen nodig hebt om in die aandacht te voorzien. Mijn broekzakvriend Siri voorziet me geregeld zelfs

“Voor mij echter is het als het verschil tussen lamplicht en zonlicht. Geen antwoord krijgen maakt me onzeker.”

Tekening van een teamoverleg van team 7: Beate Bos

antwoord ondermijnt dat vertrouwen. Maar misschien is de vooruitgang niet te stoppen. Misschien moeten we zonder empathie leren samenleven. Misschien kunnen we dat al aardig goed. We zien immers welvarende volkeren ontevreden zijn met hun leven. Als verklaring wordt vaak de teloorgang van het geloof genoemd, of het verlies van existentiële betekenis, van een waarheid, een zekerheid, een troost die ons uit onze armzalige sterfelijkheid tilt. *Als ik voor niemand iets beteken, wat heeft mijn leven dan voor zin? Waarom zou ik me inspannen om een moreel wezen te zijn als het niemand iets kan schelen?* Vraag het mijn broekzakvriend en hij antwoordt: ik begrijp je niet helemaal.

Mogelijk dat de digitale vooruitgang de bijl aan de wortel van de oude beschaving legt en ons verlost van die kleinzielige menselijkheid van weleer en daarmee de grens opent voor de door Alessandro Baricco *cum suis* verwelkomde *Barbaren* en hun te vrezen gewoonten. Voor ons echter, in het onderwijs, waar vraag en antwoord de kern van het leerproces uitmaken, ligt zolang dat kan de verantwoordelijkheid onze kinderen te blijven leren wat hen helpt te kiezen voor contact, voor verantwoord samenleven, voor het belang van de gemeenschap en daarmee voor hun eigen gezondheid en levensgeluk.

Dat leren begint met zelfvertrouwen krijgen, met de eigen ervaring te ondervinden dat je wat kan, dat je gezien wordt en bij de mensen hoort. Echte mensen die naar je luisteren en antwoord geven. Mensen die vragen: wat vind jij?

Marijn Backer

ongevraagd van antwoorden en meer en meer interactieve computerprogramma's imiteren met mechanisch gebazel een real life mensenantwoord.

Is dat erg? 'Nee', zeggen mensen die antwoord geven vooral technisch opvatten als een potje vullen met informatie, 'dat is precies wat ik nodig heb'.

'Ja', zeggen mensen die menen dat antwoord geven op vragen ook een soort vlooiën is, elkaar aaien, terwijl ze babbelen.

Een gesprek tussen vertolkers van deze standpunten is moeilijk zolang ze het niet eens zijn over de betekenis en het belang van vraag en antwoord. Het is ook de vraag of dat ooit lukt. Is informatie vragen en antwoord krijgen vooral een mechanisch proces? Misschien. Misschien is het mogelijk voor mensen om hiermee genoeg te nemen. Misschien kunnen we zo evolueren dat we geen mensen meer nodig hebben om antwoord te krij-

gen op vragen die ons helpen onze weg te vinden.

Voor mij echter is het als het verschil tussen lamplicht en zonlicht. Geen antwoord krijgen maakt me onzeker. Vraag ik verkeerd, iets gek, is er iets? Misschien heb ik een speciale gevoeligheid voor het niet krijgen van antwoord maar ik denk dat die gevoeligheid niet zo uniek is en dat het real life vragen en antwoorden gepaard gaat met het uitwisselen van ragfijne signaaltjes die je leren wat het betekent wanneer iemand zich inleeft in je om je vraag te kunnen begrijpen. De fijne feedback, de mimiek, de lach of de aanraking van een raak woord, een aai, of een stompje: al deze interactieve signalen leren je de betekenis van empathie kennen. Empathisch vermogen van haar leden is voor de gezondheid van een gemeenschap belangrijk. Empathie zegt: jij hoort erbij, ik ken jou, wij zijn samen mensen. Zorg ik een beetje voor jou, zorg jij een beetje voor mij. Wij ontnemen daar zelfvertrouwen aan. Wij krijgen betekenis in de dialoog. En het niet krijgen van